

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 50.

У НОВОМ САДУ 16. ДЕЦЕМБРА 1891.

Год. I.

Службени део.

Бр. $\frac{E. 477.}{K. 391.}$ ex 1891.

ОБЈАВА

високог кр. уг. министарства финансије од 8. октобра 1891. год. бр. 52889. издана у предмету биљеговања породичних извештаја (*Достављена свим епарх. власицима општинском вис. кр. уг. Министарства богачасти и јавне наставе од 4. новембра 1891. бр. 46808 — а објављена парохијском свештенству епархије бачке окружницом од 3. (15.) децембра 1891. бр. E. 477. K. 391. ex 1891.*)

Објава издана 4. децембра 1875. бр. 50.711. штампана у 2. броју „Budapesti Közlöny“ а од 1876. године овим се ставља ван крепости и на место ње сагласно са наређењима садашњег закона за земаљску обрану (VI. зак. чл. од 1890. год.) ради једноличнога поступка увађа се ово:

На породичне извештаје као сумарне матрикуларне изводе имају се — у смислу односне 1885. к пристојбеном закону приложене и званично утврђене пристојбене тарифе — стављати биљега толико пута по 50 новч., колико се год случајева крштења, венчања или смрти, на основу матрикуларних протокола, истим породичним извештајима засведочава.

Од овога се правила изузимају:

I. Они породични извештаји, који се прилажу молбеницама, које су ослобођене од биљеговине, као:

а.) молбеница, у којима војно-обвезна лица на основу законитих разлога (31. 32. 33. 34. §. VI. зак. чл. из 1889. год.)

моле, да се опросте од обвезе војничке (домобранске) службе,

б.) када војници (домобранци) који су на допусту, моле женидбену дозволу.

На те цели издани породични извештаји не подлеже биљеговини — јер су и саме поменуте молбенице ослобођене од биљега.

Међу тим неизоставно се захтева, да онај свештеник који такове небилеговане породичне извештаје издаје, прибележи на породичном извештају цели, ради које га је издао, и име оне странке, којој је извештај издао — јер ако се пропусти то прибележити, поступак сачињава мали изгред, који се квалификује у смислу 3. тачке 117. §. и казни казном опредељеном у 118. §. пристојбених правила.

II. Изузимају се даље од уводно поменутог правила они породични извештаји, који се прилажу биљегованим молбеницама:

а.) када који војник — на основу

предпоследње алинеје 34. §-а VI. зак. чл. из 1889. год. — моли допуст или привремено ослобођење од војничке службе.

б.) када који војно обвезник, који још није наступио доба асентације, или ако је у томе добу, али још није уврштен у војништво — тражи изнимну женидбену дозволу, или

в.) када војник, који је у активној служби, тражи допуст или ослобођење од

војничке службе. — Најпосле изузимају се

III. такви породични извештаји, које потражи суд у предмету оставинске расправе војно-обвезних лица ради расветљења породичних им одношаја

Под II. и III. споменути породични извештаји — без обзира колико се слушајева рођења (крштења), венчања или смрти њима засведочава — имају се снабдети са биљегом од 50 новч. по табаку.

Ad III. C. $\frac{182.}{199.}$ ex 1891.

НАРЕДБА

српског прав. народно-црквеног Школскога Савета, упућена свим епархијским школским одборима у обзиру накнаде попутнине и дневница оним срп. народним учитељима, који иду на скупштине и зборове „комуналних“ учитеља.

Поводом конкретног случаја једног како да се у обзиру накнаде попутнине и дневница владају оне срп. прав. цркв. општине, чији учитељи иду на зборове комуналних учитеља, одлучио је Школски Савет овај одлуком од данашњег потписаног дана и под горњим бројем, уставити и односно наредити, да срп. прав. цркв. општине имају својим учитељима, кад ови учествују на скупштинама и зборовима комуналних учитеља, само онда накнадиши подвоз и даши ил. односне уочијене или нарочишо за шу прилику одређене дневнице, кад их саме цркв. општине на шакве зборове пошљу; иначе, ако је општина својем учитељу дала допуштење, да иде на такав збор, — што учитељ у сва-

кој такој прилици молити мора — али га она не шаље — не може учитељ тражити никакве накнаде путнога трошка нити дневница, односно *општина није дужна* у тој прилици ни у којем горњем обзиру да одговори тражбинама такога учитеља.

О том се (натпис) знања и равнања ради као и с тим позивом извештава, да подручне цркв. општине, односно местне школске одборе о овдешњој горњој одлуци њихова знања и равнања ради извести.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног Школског Савета, држане у Карловцима 6. (18.) новембра 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

БОЛЕСНА ВЕРА.

(Наставак.)

Тако је, кад свештеник није злу и греху крив; тако је, кад је свештеник само „стражар дома“; тако је, кад је свештеник само — земље обделавач, засејане њиве чувар.

А да каква је и колика је тек кривица свештеникова онда, кад је баш он сам — тако рећи — свему злу крив; кад је и

он сам грешник и незаконик; кад он сам не „добро сјеме“ него — „кукољ“ сеје?!

Пропраћајућ својим примедбама беседу пароха панчевачког, г. Луке Поповића, рекао сам: „Да је семе добро — о том нема сумње. Не мање је и то истина, да ни један сејач нити може, нити сме, па доиста и не сеје рђаво семе — узимајући

сејање у строгом смислу“: јер може ли сме ли, па је ли и стао који свештеник на амвон, те проповедао безбожност, учио пороку и греху, хвално недеља и безаконья?! Не, — није!

А да ли се не може кукољ сејати и друкче? Може, дакако! „Јер нема онога живог примјера, да води своје парохијане и дјелом стазом побожности;“ „ако ко рече да има вјеру, а дјела нема“ (Јак. 2, 14.) — ето то вам је сејање кукоља, ето то вам је сејање „кад људи поспаше.“

По науци св. ап Павла свештеник треба да буде „углед вјернима у ријечи, у живљењу, у љубави, у духу, у вјери, у чистоти“ (I Тим. 4., 12.) Може свештеник поучавати Бог зна како лепо; може проповедати врло узвишено и истинито. може му поука предисати скроз побожношћу и љубављу, може му проповед од говарати у свему духу вере Христове — све ће то остати на празно. све ће то бити „глас вапијућег у пустињи“, све то неће уродити плодом: ако нема „образа“, нема „угледа“, нема „живог примјера“; ако дакле свештеник не буде лене и узвишене речи своје утврђивао и засведочавао лепим и добрим делима; јер слушати му речи, а не видети и не гледати му дела — није му могуће веровати: „Покажи ми вјеру твоју из дјела твојих.“ (Јак. 2., 18) Чини ли свештеник речи својој противно, тада реч своју својим делом тера — у лаж: „Ако ко рече: ја љубим Бога, а мрзи на брата својега лажа је“ (I. Јов. 4., 20.) Кад су већ и сами верни дужни бити „творци ријечи а не само слушачи“ (Јак. 1., 22.) да колико су више дужни свештеници бити не само *учиштели* „ријечи“ него и „творци“ њени.

Држимо, да није само један свештеник, коме се с пуним правом може довикнути онако, као што то св. ап. Павле у посланици својој Римљанима „еврејину“ довикује: „Где, ти се зовеш свештеник, а ослањаш се на закон, и хвалиш се Богом, и познајеш вољу, и избираш што је боље, јер си научен од закона; и мислиш да си вођ слијенима, видјело онима који су у мраку, наказатељ безумнима, учитељ дјечи, који имаш углед разума и истине у за

кону. Учећи дакле другога себе не учиш; проповиједајући да се не краде, крадеш; говорећи: не чини прељубе, чиниш прељубу; гадећи се на идоле, крадеш светињу; који се хвалиш законом, а пријеступом закона срамотиш Бога.“ (2., 17.—23)

Или зар није тако?

„Углед буди вјернима у љубави.“ Колико веру трује како вери тешке ударце и смртне ране задаје та заиста немила и жалосна појава: што — где је више, или где су баш и само два свештеника — ни двојица, тако рећи у љубави не живе! Па може ли бити „плода на њиви Господњој“, кад тај и таки свештеник „љубав“ сеје?! Може ли тог и таког „попе проповијед имати значајнога утиска на народ“ — кад о слози и братском живљењу проповеда? Нема сумње, да је тај и тај брат чудан, да овај или онај брат има на себи какову ману, која отештава љубавно живљење и чини сметње слози и братској љубави: али ако је ико, то су свакако свештеници, и то у првом реду позвани: „Носити бремена један другога“, јер ће само „тако испунити закон Христов.“ (Гал. 6., 2.)

„Буди углед у живљењу.“ Познато је и сувише, да дашњи свет, па и наш свет пати од „материјалне болести,“ да је и Србину „зинуло срце на новац,“ и српски син грамзи и жуди за благом и богатством, да и за нашинца важе песничке речи:

„Звека злата, то му жеље,
То му санци, то му снови,
То му срећа и весеље,
То му вера и богови.“

(Јов. Храниловић „Тврдица.“)

Па да се до остварења тих жеља и снова, да се до тог весеља и те среће дође, у томе се не пази на пут и начин: је ли пут прав, а начин поштен. Не! „Данас важи лаж за мудрост, превара за вештину, непоштење за слабост, отимање и подвала за тециво.“ („Орао“ за год. 1888. „Тешка времена.“) Та тежња и то грамжење за новцем и богатством потиче отуда, што сваки данас хоће „лепо да живи и све и сва да ужива.“

Неко је рекао: „Где себичност завлада, ту је свештеник лекар.“ Да, тој бо-

лести свештеник може дати лека: одвртајући људе од тежње за слашћу и уживањем, новцем и богатством, а учећи их смирености, скромности, штедљивости и задовољству.

Али како ће свештеник друге одвртати, кад и сам у сласти плива и ужива, како ће од среброљубља друге одвртати, кад и сâм „среброљубиџ недѣгованъ ѿмрачаѣтса“, „кад попо на силу Бога осигурава своје материјално стање;“ и како ће свештеник учити друге смирености, скромности, штедљивости и задовољству, кад се и сâм горди и узноси; кад се и сâм облачи „ѡз порфиръ и виссонъ,“ кад му за попадијом шушти свила и кадифа и кад на њима и деци им сија сребро, злато и камење драго; кад и сам немилнице троши и расипа; кад и сам није „Доброленъ

оброки своими;“ „кад је попу мало парохије, па макар му и цијели округ дали“?!
Да, бадава је реч и поука, него „Углед буди вјернима у живљењу.“

По правилу имао би свештеник сваку своју дужност обављати вољно, тачно и савесно читајући молитве „косно“ — лагано, јасно и разумљиво и сваку црквену песму „со слаткопѣниѣмъ“ — лепо и умилно певајући; по себи се разуме, да по превасходству црквена богослужења: вечерње, јутрење и службу божју побожно свршавати ваља; јер сме ли се и може ли се друкче вршити „дело Господње?“ може ли се и сме ли се друкче приносити молитва Богу Творцу? може ли се и сме ли се друкче служити служба Божја?

(Наставље се.)

ШТА СМЕ — ШТА НЕ СМЕ БИТИ?

Пише Марковић-Ердељан,

свештенички кандидат.

(Наставак.)

равославно црквено право отворено српски вели: Крштење се има обављати у цркви и само у изнимним случајевима у кући.

Ми, на жалост, познајемо једног духовног пастира, који ове јасне речи тумачи по свом ћефу или боље рећи у корист свог комодитета. Исти јавно доказује, да се под речима: „у изнимним случајевима дозвољава се крштење и у кући,“ може разумевати не само умор од званичних већ и од приватних дужности. Па како мисли, тако и ради. Лепо вам тај особењак без икаквог страха од самопреговарања и без икаква стида обавља св. тајну крштења у својој спаваћој соби, где пребива и пуши.

На сваку нашу братску опомену и основана доказивања, — да тако што просто не сме да буде — увек је остао при свом првом одговору: „Тешко правослаљу, док јаја какоћу.“ Он се није дао усаветовати, него је и даље погрешно поступао.

Ово се износи на јавност из двојаког разлога: прво, да докажемо, да је наше

тврђење здраво и основано, а друго, да тим уверимо неке, — који су до данас тог уверења били, да је само оно добро и истина, што старији тврде — да и млађи могу имати право!

Наше тврђење је ово: да се под речима „у изнимним случајевима у кући“ разумева слабост, болест, јака даљина, а уз то још и ванредне природне непогоде или друго што овоме слично; даље, у кући детета, а никако у свештеничком стану . . . Не можемо никако веровати, да се дозвољава обављање св. тајне крштења у соби свештениковој ни због умора услед званичних дужности, а још мање због приватних послова.

Рекли смо, да је такав поступак за осуду, па нек' нам је дозвољено и доказати.

Правило 31-во трулеког сабора вели: Клирици, који свршавају службу, или крсте у молитвеним одајама, што се по кућама налазе, наређујемо, да то имају чинити са приволом месног епископа; и зато, који клирик не буде на овај начин то чувао, нека буде свргнут.

Као што се види, може се св. тајна крштења обавити и ван цркве; али не у својој кући, па још без дозволе месног епископа. — Тако 31-во, а 59. правило истог сабора вели ово:

Никако нека се не обавља крштење у молитвеној одаји, што се у кући налази; него, нека се приступа католичанским (православним) црквама и ту да се прими тај дар. — Не буде ли се клирик овога придржавао, . . . има се свргнути.

Са свим јасно — ни у молитвеној одаји, а камоли у спаваћој соби!

Но оволика несавесност не само да је за осуду, већ ствара и големе неприлике. Ради уверења узећемо догађај, који се истом свештенику десно.

Кум и бабица сврну код реченог, да га позову у св. храм ради крштења, — а он по својој навици хтеде и ово дете крстити ту у соби . . ., а разуме се већ да би у место трократног погружавања било преливање и то над лавором . . . Не претерујемо ништа!

На његов захтев бабица му са свим одлучно рече, да то не може допустити и да јој је деда детињи таково крштење најстрожије забранио.

Запитајмо се, шта би исти свештеник радио, да је нешто одпочео св. тајну кр-

штења, а споменути деда тога ради дошао и са свим праведно истраго своје унуче из руку тога несавесна човека?

Боме би било којешта, а не треба се ни чудити, . . . јер којекакав рад може имати само којекакве последице. —

По прописима цркве духовни отац — кум не може бити иноверац.

Познато нам је, да је црква увела духовног оца — кума при крштењу једино ради тога, да одговара како за православно учење свог кумчета, тако и за духовно и друштвено васпитање његово.

А то је са свим уместан захтев; јер каквом се настојавању и образовању можемо надати од иноверна кума?

Не заборављајмо да свако себи вуче!

Ма да се ово изрично забрањује, ипак смо на толико примера наишли, да је овог или оног духовни отац — кум иноверан био.

Једном нам неки свештеник рече, да је тако што дозволио једино из призрења према куму, (ваљда да му се не замери?) јер је исти виши чиновник био.

Но ми смо тога мњења — а тако и треба да буде — да тамо где је реч о дужности и закону, да ту не сме бити замерке и преговора. За нас је једно главно, а то је, да нам савест буде мирна!

(Наставиће се.)

ОСВЕЋЕЊЕ КОЛАШИНСКЕ ЦРКВЕ У ЦРНОЈ ГОРИ.

неге задужбине владалачке, подигнуте по унутрашњости Црне Горе, живи су споменици витешкога нашега Господара Књаза Николе I, међу којима се броји и Колашинска новоподигнута црква, са којом је показао своје побожно владалачко благовољење према витешкоме народу од двије Мораче и Роваца, који се неустрашимо борише према турској навали, те је исту о своме трошку 1888. године подигао, у славу светога великомученика Димитрија, а за здравље Његове Свјетлости књаза Димитрија, великога војводе Зетскога.

Кад је већ ова црква довршена била, главари Колашински позову за освећење Митрополита *Миширофана*, те је исти 5. новембра са Цетиња одпутовао, и 7. новембра у четвртак у Колашин прислио, гдје је најсвечаније од та-

мошњег војничкога и грађанскога поглаварства дочекан.

На Михаљдан није се могло обавити свечано освећење, почем црква потребоваше неке исправке и допуне, па се морало освећење назначити у неђељу 10. новембра.

У очи освећења у 3¹/₂ сата по подне у суботу г. митрополит са главарима и многобројним свештенством пошли су да присуствују вечерњи и свеноћноме бдјенију, које је обавио преподобни отац игуман Морачки *Михаило Дожић* са протођаконом, те се побожни народ у скромној молитви Богу молио, које је трајало до дубоке ноћи.

Истога дана пред ноћ, стигли су на ову сјајну свечаност и гости града Колашина из Васојевића: управник Васојевићке нахије г. Томаш

Вукотић са дивном китом Андријевичких грађана и капетана. Били су ту капетани: Захарија Бакић, Захарија Протић, Јефрем Бакић и Михајило Протић, са г. доктором Новицом Ковачевићем и са 20 одличнијех грађана Андријевичкијех, који су одмах после одмора дошли да се престаје митрополиту и да му честитају срећни долазак.

Исте вечери била је варош окићена са тробојницама и најсјајније освијетљена са околним брдима Владошем и Башњаним брдом, те су Колашински грађани водили српско коло уз свирку и пошпјевку, пуцајући из ревољвера и веселећи се до пола ноћи.

Г. окружни капетан, *Богдан Дробњак*, дао је гостима свечану вечеру у великој дворани према главноме плацу.

Сјутра дан у већељу војничке трубе дале су знак освећења, те су се неколике чете убојних тојника око цркве сакупили, и у војничке редове поставиле, са командирима и официрима, те је испред истих г. митрополит Митрофан са свештенством и главарима прошао, те су све чете војничке почасте указале; по том се многобројно свештенство са митрополитом у свештеничке ризе обукло и свети обред освећења извршило, и за тим је одпочета свечана архијерејска служба, на којој је говорено „*многочестивје*“ Његовоме Височанству књазу и књагини и свему владајућему Дому. После причасна г. митрополит говорио је врло значајну бесједу о свечаности и подигнућу овога светога храма,

и о очинскоме старању Његовога Височанства за град Колашин и за витешка племена Морачане и Ровчане, који су вазда остали вјерни аманету својих предака, и који су очували знатну задужбину царске куће Немањића у валовитој и кршној Морачи, која свједочи велику прошлост нашега народа.

После службе окружни капетан г. Богдан Дробњак давао је војницима и народу пиће, гдје се лијених здравица изговорило и хорило: живио Господар!

У подне дават је свечани објед г. митрополиту, свештенству и главарима Васојевићкијема, на коме је напио прву здравицу г. митрополит Његовоме Височанству Господару књазу Николи и Његовоме владајућему Дому, а после је напио здравицу г. Томаш Вукотић г. митрополиту као глави цркве, а игуман Морачки г. Михајило Дожић напио је војницима и Српству, са жељом, да се ослободе Високи Дечани, да не чаме под мраком турскога насиља. Овој здравици пљескало се рукама од радости у неколико пута, и одушевљењу присутнијех краја није било.

У понеђељак 11. нов. држао је г. митрополит архијерејску службу са парастосом погинулим јунацима из двије Мораче и Роваца; а у уторак 12. нов. одпутовао је преко Горње Мораче, Јаворја, Ускока и Крнова у Никшић, да тамо више Раствова на Орах освешта другу новоподигнуту цркву. —

У *Колашину* 1891.

Филип Радичевић,
протођакон.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономije у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

Глава VII.

Учитељске школе.

§. 382. За образовање српских народних учитеља и учитељица постоје у опсегу православне српске митрополије српске учитељске школе.

§. 383. Свака српска учитељска школа има два засебна одељења, једно за образовање учитеља, а друго за образовање учитељица.

§. 384. Учитељске школе издржавају се из српског народно-црквеног клирикалног школског фонда и осталих за издржавање једне или друге учитељске школе нарочито намењених заклада и завештања.

§. 385. Наставни течај у оба одељења учитељске школе траје по четир године.

§. 386. У учитељску школу примају се телесно и душевно потпуно здрави младићи после навршене 14. године живота, који су бар с довољним успехом свршили четир разреда гимназије, реалке или грађанске школе, — и оне душевно и телесно потпуно здраве ученице, које су навршиле 14. годину живота свог и свршиле четир разреда српске више девојачке или грађанске школе.

При уписивању у први разред полажу како ученици тако и ученице пријамни испит из српског језика, из црквено-словенског читања и ма-

лог црквеног појања и молитава, што се у народним школама уче.

Ученици, који су свршили шести разред гимназије, реалке или грађанске школе, примају се у II. разред учитељске школе, ако положи бар с „довољним“ успехом испит из свих оних предмета, што се у I. разреду учитељске школе предају.

Ученици који су положили испит зрелости у гимназији или реалци, могу се примити у четврти разред учитељске школе тако, да у њој за годину дана само оне предмете слушају, које дотле у дотичним заводима нису учили, и после тога припуштају се полагању теоретичког учитељског испита.

Ученицима и ученицама дозвољен је прелаз са једне учитељске школе у другу, но само тако, ако на пријамном испиту докажу потпуно знање српског језика и оних наставних предмета, из којих немају оцене у својим сведоцима.

§. 387. Учитељских приправника и приправница у појединим разредима не сме бити више од 50.

§. 388. За приправнике обвезни су ови предмети:

1.) наука хришћанска, црквено-славенски језик; читање с разумевањем и граматичном анализом;

2.) психологија и логика, педагогика, дидактика и методика са историјом педагогије, практична вежбања у основној настави;

3.) српски језик са историјом српске и хрватске књижевности;

4.) мађарски језик са историјом мађарске књижевности у препарандајама у Угарској;

5.) немачки језик;

6.) земљопис и повесница са особитим обзиром на отачаство и на отачаствени устав;

7.) аритметика и геометрија;

8.) физична антропологија и наука о чувању здравља;

9.) природопис, физика и хемија;

10.) наука о пољској привреди са особитим обзиром на вртарство, воћарство, виноградарство, пчеларство и свиларство;

11.) осмогласно-литургијско и велико црквено појање са теоретичним и практичним учењем црквеног правила (типика);

12.) хармонично црквено појање, световно певање са теоријом музике, као ванредан предмет свирка;

13.) краснопис и цртање;

14.) гимнастика.

За приправнице обвезни су ови предмети:
а) наука хришћанска, црквено-славенски језик, читање с разумевањем и граматичном анализом;

б.) психологија и логика, педагогика, дидактика и методика са историјом педагогије;

в.) српски језик са историјом српске и хрватске књижевности;

г.) мађарски језик са историјом мађарске књижевности у препарандајама у Угарској;

д.) немачки језик;

е.) земљопис и повесница са особитим обзиром на отачаство и на отачаствени устав;

ж.) аритметика и геометрија;

з.) физична антропологија и наука о чувању здравља;

и.) природопис, физика и хемија;

ј.) поука у кућарству, воћарству, вртарству и свиларству;

к.) литургија и мало црквено појање;

л.) хармонично црквено појање, световно певање са теоријом музике;

љ.) свирка на гласовиру;

м.) краснопис и цртање;

н.) женски ручни рад;

о.) гимнастика.

§. 389. Обим предавања и распоред предмета по разредима одређује се наставним планом, који прописује народно-црквени Школски Савет, саслушавши мњење професорског тела учитељске школе.

§. 390. Свако одељење учитељске школе скопчано је са вежбаоницама.

За вежбаонице служе местне православне српске основне школе.

Приправнице полазе такође и местно српско забавиште.

§. 391. Учитељи и учитељице забавишта и учитељице за женски ручни рад образују се теоретично и практично у учитељској школи и полагају обашка дотичне испите, које ће народно-црквени Школски Савет наредбом одредити.

§. 392. На испитима при крају појединих година приправници и приправнице доказују способност за прелазак у виши разред, односно после испита на крају четврте године полагају приправници и приправнице теоретични учитељски испит, који је усмен и писмен, и добијају о положеном испиту сведоцибу.

§. 393. Сведоциба о положеном теоретичном учитељском испиту оспособљује учитељског кандидата за привремено обављање учитељског звања у српским народним школама.

За стално дочевање учитељске службе потребна је сведоциба о учитељском оспособљењу, која се добија полагањем практичног учитељског испита.

§. 394. Практичном учитељском испиту припуштају се они учитељски и односно учитељички кандидати, који су положили теоретични учитељски испит и провели за тим две године у привременој учитељској служби.

Од кандидата захтева се, да поднесу сведочанство од надлежног епархијског школског одбора о свом успешном практичном учитељвању и моралном владању, и да докажу, да су се бавили бар једном струком газдинства.

§. 395. Практични учитељски испит полаже се из методике, дидактике и историје педагогије

са обзиром на познавање свих наставних предмета основних школа и на употребу истих, и најпосле из газдинства.

Код полагања практичног учитељског испита има се поглавито исказати, да кандидати теоретички и практички знају све оно, што је за отправљање учитељског звања нужно и потребно.

Обим знања, које кандидати на практичном учитељском испиту имају показати, прописује народно-црквени Школски Савет наредбом.

§. 396. Кандидати, који на практичном учитељском испиту задовоље прописаним захтевима, добијају сведочанство, којим се проглашују да су способни за стално обављање учитељског звања у српским народним основним школама.

Они кандидати, који не одговоре прописаним захтевима, могу овај испит после године дана поновити.

Понављање испита по други пут бива само дозволом народно-црквеног Школског Савета.

§. 397. Српске учитељске школе стоје под непосредном управом и надзором православног српског народно-црквеног Школског Савета.

§. 398. На српској учитељској школи делују 7 редовних наставника, један катихета, стручни учитељ хармоничког појања и свирке, три стручна помоћна учитеља и учитељица ручног рада.

Редовним наставницима припада наслов професора.

§. 399. Професоре, катихету, помоћнике и учитељицу ручног рада, поставља народно-црквени Школски Савет на основу расписаног стечаја и по саслушању професорског тела учитељске школе.

За професоре могу се поставити само они православни Срби, који сведоџбом докажу, да су се за оне струке, које ће да предају, спремили на свеучилишту, техничкој школи или којем вишем педагогијском заводу, а за катихету само свештеник.

За помоћнике постављају се они, који поднесу сведоџбу, да су вешти оној струци, за коју се траже.

§. 400. Управитеља српске учитељске школе именује народно-црквени Школски Савет из средине професора те школе на неопредељено време.

Управитељ учитељске школе управља и вежбаоницом.

§. 401. Плата сваког професора на српској учитељској школи износи 1200 фор. а. вр. и 200 фор. а. вр. у име станарине.

Уз ово придлази после сваких пуних пет година годишња повишица од 100 фор. а. вр. а после 30-годишњег службовања мировина у износу постигнуте целокупне плате.

Удовице и сирочад умрлих професора примају мировину према одредбама дотичне мировинске уредбе.

Управитељ има 300 фор. награде за отправљање управитељских дужности у оба одељења.

Спомоћни наставници уживају 60 фор. а. вр. награде за сваки седмични час на годину.

Учитељица женског ручног рада и кућарства, ако је самостално намештена, има плату од годишњих 500 фор. а. вр., ако ли има какво друго звање, награђује се по пропису за помоћне наставнике.

Плата послужитеља износи годишњих 200 фор., а уз то му припада и стан.

§. 402. Српска учитељска школа може се само у оном месту отворити, где се постојећа православна српска црквена општина обвезе, да ће дати учитељској школи за свако одељење по четир простране и видне школеке дворане, осим тога дворану за управитељску писарницу, дворану за професорски збор, дворану за књижницу, једну дворану за физикални кабинет и хемијски лабораторијум, једну собу за покушаје у свиларству, једну просторију за зимњу и летњу гимнастику, једну башту за вежбање у вртарству и стан за послужитеља учитељске школе.

Школеке просторије за приправнике морају бити у једном, а за приправнице у другом одељеном здању.

§. 403. Српска учитељска школа има библиотеку за професоре и ученике и потребне збирке и апарате, који се имају редовно попуњавати.

§. 404. Српски народно црквени Школски Савет издаће статут за оба одељења учитељске школе, у ком ће бити тачно означен делокруг наставничког збора српске учитељске школе, права и дужности управитеља, професора и учитеља учитељске школе и вежбаоница и сви остали дисциплинарни унутрашњи и спољашњи одношаји учитељске школе.

§. 405. Српска учитељска школа у вези је са интернатом одељеним за свако одељење.

У случају, да се не би установио интернат, даваће се приправницима и приправницама стипендије, или ће се устројити конвикти из средстава клирикалног школског фонда.

Број и количину стипендија и припомоћи одређује народно-црквени Школски Савет и ставља трошак у просветни прорачун.

Глава VIII.

Управа и надзор.

§. 406. Управа српских народних школа дели се на црквено општинску, епархијску и митрополијску (главну).

Све српске народне школе у једној црквеној општини стоје под непосредном управом и надзором црквено-општинског одбора.

Све српске народне школе у једној епархији стоје под вишом управом и надзором епархијског школског одбора као више школске власти.

Све српске народне школе у српској митрополији стоје под врховном управом и надзором народно-црквеног Школског Савета као највише школске власти.

Устројство свих православних народно-црквених школских власти садржано је у делу I. ове уредбе.

А. Црквено-општинска школска управа и надзор.

§. 407 Црквено општински школски одбор позван је, да буди и одржава у општини љубав и ревност према српској народној школи, а делокруг његов распростраје се поглавито на ова три старања: о деци и настави њиховој, о учитељима, и најпосле о школама и њиховом имању, и по томе има он ове дужности:

1.) он с паросима пописује сву православну децу у општини, која су у школским годинама, а тако исто и шегрте и слушчад, и стара се, да уредно на наставу долазе, и да се тачно воде и уредно подносе белешке о онима, који небрижљиво долазе, па казни за ово родитеље и старешине; он се стара, да сва деца имају потребну школску опрему и раздаје сиромашној деци ову бесплатно; он одређује распусте у време већих пољских радова или болештине; он води бригу о моралном, здравственом и научном напредовању школске деце; пази да учитељ држи строг запит над децом, и стара се, да настава не трије никаква уштраба; преко свога поверенства обилази и прегледа сваког месеца школе и уверава се о спољном и унутрашњем стању и напредовању; присутан је испитима, и изашиље чланове своје, да буду присутни на испитима у другим јавним и приватним заводима у месту, ако има у тим заводима православне српске деце; он даје потребне извештаје о стању школа својих, црквеној скупштини и властима и подноси потребне статистичне податке; он је одговоран претпостављеном епархијском школском одбору за све, што се у погледу деце и наставе овом уредбом наређује;

2.) надзирава, да учитељи врше све овом уредбом прописане дужности у школи и цркви и ван ових, и потпомаже учитеље у вршењу дужности њихових; стара се, да се учитељима уредно и потпуно на време плата издаје; спрема све што је нужно за избор учитеља и учитељице и препоручује црквеној скупштини најспособније стеченике ради избора за учитеља односно учитељицу; он подељује учитељима и учитељицама одсуство до 8 дана; он је као црквено-општинска школска власт прва инстанција за мање дисциплинарне преступке учитеља и учитељица; а за веће прима и чини тужбе и подноси епархијском одбору; он мири и суди између учитеља и родитеља или старешина дечијих;

3.) стара се за школске зграде и намештаје, за учила, библиотеку и школски врт; он одређује школарину у вишој девојачкој школи, ако ту црквена општина издржава; он пази на руковање са школским имањем и стара се за очување и умножење истог, и да се све непокретно школско имање као властитост црквене општине

укњижи; он чини предлог црквеној скупштини ради зидања и оправака школских зграда и ради закључења школског приреза и подноси црквеној скупштини прорачун свих школских потреба.

§. 408. црквено-општински школски одбор бира из своје средине школског старатеља, који води бригу о свима спољним школским потребама, о школским зградама и учитељским становама, о школским собама, намештајима, о учитељској плати и осталим пристојбама, и стара се уједно, да сви приходи црквено-општинског школског фонда установљени овом уредбом тачно утичу.

§. 409 Црквена скупштина бира школског управитеља, којег је дужност, да води стручни педагошко-дидактични надзор над српским народним основним школама у црквеној општини.

Школски управитељ је непосредни школски надзорник, у педагогијско-дидактичној струци, он пази да се школски часови тачно држе, да се прописана настава уредно и у наређеном опсегу предаје и свршује, и прописане књиге и учила употребљују; да учитељи врше све дужности своје у смислу ове уредбе; он држи са учитељима св је црквене општине седнице црквено-општинског учитељског збора, председава им и светује се с њима о свима потребама за наставу и напредовање деце у својим и туђим јавним и приватним заводима; препоручује даровиту децу ради вишег школовања; он одговара црквено-општинском школском одбору за све наредбе, које се тичу наставе; он председава испитима и подноси црквено-школском одбору и црквеној скупштини извештаје о стању, радњи и успеху школа и чини нужне предлоге; стара се за учила и књижице; дозвољава учитељима одсуство од 48 сати, посредује и расправља између учитеља и родитеља у колико га црквено-школски одбор на то овласти.

§. 410. Местни школски одбор подноси црквеној скупштини и епарх школском одбору на концу сваке године извештај о своме раду.

Б. Епархијска школска управа и надзор.

§. 411 Делокруг је епархијском школском одбору следећи:

1.) он се саветује о свим одношајима народне наставе у подручју епархије и издаје наредбе у своме делокругу а у делима ван свога делокруга обраћа се на претпостављену највишу народно-црквену школску власт;

2.) настојава да се изведу опредељења ове уредбе у погледу српских народних школа, даље одредбе земаљских закона, у колико се односе на вероисповедне школе.

3.) пази, да црквено-општински школски одбори, управитељи и учитељи врше дужности своје у делима школе и наставе;

4.) одређује време, у које надзорници школа имају обићи и прегледати школе;

5.) настојава, да се извршују наређења школских надзорника;

6.) стара се, да црквено-општински школеки одбори редовно поднашају своје извештаје о стању својих школа, а школеки надзорници о свагдашњем прегледању школа, школских срезова односно школског округа, већа о њима и доноси нужне одлуке;

7.) подноси српском народно-црквеном Школском Савету и епархијској скупштини извештај о свом раду и о спољњем и унутарњем стању школа свога школског округа сваке године, или кадгод је нужно, или кад се нареди;

8.) одобрава одлуке црквених општина о укидању и подизању нових и преустројењу постојећих школа, и потврђује основна писма (фасије), школеке статуте и уговоре;

9.) стара се, да се школеке зграде зидају по постојећим школеким прописима;

10.) настојава, да се воде уредни инвентари о црквено општинском покретном и непокретном имању;

11.) води контролу о стању и руковању школског имања, школских фондова и заклада, а особито о томе, да се према својој цели употребују;

12.) потврђује избор учитеља и учитељица односно поставља учитеље и учитељице и учитељске заменике и заменице српских народних и повторних школа у смислу ове уредбе;

13.) учествује при избору епархијског конзисторијског одветника у смислу ове уредбе;

14.) учествује при избору окружних протопрезвитера у смислу ове уредбе;

15.) прописује унутштва за службено деловање окружних протопрезвитера у своме делокругу;

16.) расправља и решава међусобне расправе између учитеља, управитеља, школских надзорника, свештенства и црквено-школских власти, у колико се тичу школских и наставних одношаја;

17.) поступа и суди у делима дисциплине против својих органа и црквено-општинске школеке власти и учитеља у смислу дисциплинарних правила;

18.) извршује наредбе, одлуке и решења православног српског народно-црквеног Школског Савета;

19.) извршује у делокруг му спадајуће одлуке епархијске скупштине.

§. 412. Епархијални епископ (архиепископ) је главни надзорник школа у својој епархији као школском округу.

Епархијски школеки одбор одређује свога известиоца или другог стручњака из или ван средине своје, особито оног, који се одликовао и практично у настави и школекој управи, да као надзорник школа школског округа прегледа школе и контролише надзорнике школских срезова.

§. 413. Сваки протопрезвитерски округ је-сте уједно школеки срез.

Надзорници појединих школеких срезова су дотични окружни протопрезвитери, који су дужни годишње двапут обићи и прегледати школе свога среза.

Ако који протопрезвитер не може обављати дужности надзорника, именује епархијски школеки одбор за таковог у делима наставе и школеке управе искусног свештеника из дотичног школског среза.

§. 114. Надзорници школског округа и српски школеки надзорници стоје у непосредном додиру са црквено-општинским школеким властима.

§. 415. Надзорник школског округа добија за време обилажења школа дневнице и накнаду путних трошкова из епархијске — а надзорници школских срезова дневнице и накнаду за подвоз из црквено-општинске благајне, како то епархијска скупштина одреди.

В. Митрополијска (главна) школска управа и надзор.

§. 416. Делокруг је православном српском народно-црквеном Школском Савету, да

1.) води главни надзор над свима српским вероисповедним нижим и вишим народним и учитељским школама и пази особито на то, да се изведу опредељења ове уредбе;

2.) води главни надзор о стању и руковању школских фондова и заклада, а особито о томе, да се употребљују према цели њиховој;

3.) стара се, да ниже школеке власти редовно, или кад год се нареди, поднашају статистичке податке и исказе о свима одношајима школеким;

4.) води главни надзор, да епархијски школеки одбори врше своје дужности, и издаје у том погледу наредбе, решења и одлуке;

5.) коначно решава у свима призивима у свима споровима, који се тичу школских одношаја, као највиша и последња инстанција;

6.) поступа и суди у делима дисциплине у смислу дисциплинарне уредбе;

7.) прописује и стара се да се напишу потребне школеке књиге;

8.) коначно одобрава школеке фасије;

9.) коначно решава у погледу укидања постојеће школе;

10.) прописује наставни план, поделу предмета на разреде и часове за све српске вероисповедне основне, више девојачке и учитељске школе у смислу ове уредбе;

11.) одобрава школарину за српске више девојачке школе;

12.) издаје прописе о испитима на српским вишим девојачким и учитељским школама;

13.) установљује статуте за српске више девојачке и учитељске школе;

14.) стално намешта учитеље и учитељице

српских народних основних школа, кандидује и односно именује учитеље српских виших девојачких и учитељских школа у смислу ове уредбе; а отпушта и умировљује их у смислу дисциплинарних и односно моровинских уредаба;

15.) именује управитеље српских виших девојачких и учитељских школа;

16.) издаје наредбе о држању учитељских зборована;

17.) установљује прорачун о просветним потребама које се подмирују из православних српских народно-црквених фондова, и подноси га сабору путем саборског одбора;

18.) издаје сваке године штампан извештај о своме раду и стању свих српских народних школа и подручних му завода;

19.) подноси православном српском народ-

но-црквеном сабору овакав извештај сваке треће године.

§. 417. Митрополит-патријарх је врховни надзорник школа у опсегу православне српске митрополије.

Народно-црквени Школски Савет одређује свога известиоца или чланове своје, особито оне, који су се одликовали и практично у настави и школској управи, да у име главне школске управе све школе у опсегу српске митрополије повремено обилазе и прегледају и о стању њиховом извештаје подносе.

Изасланицима нар. црквеног Школског Савета припада за време, док школе прегледају, дневница од 5 фор. и накнада путног трошка из клирикалног школског фонда.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК

БЕЛЕШКЕ.

— (Посвећење нових епископа.) Пишу нам из Карловаца: „Нови епископи: темишварски, г. *Никадор Поповић*, и горњо карловачки, г. *Михаило Грујић*, 2. (14.) децембра положили су заклетву верности у руке Његовог Величанства у Бечу. Посвећење епископа *Никанора* извршиће се у четвртак 2 (24.) децембра, а епископа *Михаила* у недељу 15. (27.) децембра о. г.“ — Ми ћемо о том посвећењу њиховом донети засебне извештаје у броју што долази.

— (Професор богословије Митрофан Шевић.) На место дојакошњег професора богословије карловачке, г. епископа *Михаила Грујића*, именован је за професора исте богословије г. *Митрофан Шевић*, синђел епископски и професор богословије у Задру. Богословија карловачка добија у г. Митрофану спремну снагу професорску. Г. професор Митрофан је иначе узорит калуђер, те се радујемо, што се опет враћа у свој завичај. Г. синђел Митрофан Шевић родом је из Новог Сада, где су му родитељи били угледни и уважени грађани.

— (Духовни концерат у Панчеву) У недељу 1. (13.) децембра о. г. одржан је у Панчеву *духовни концерат*, који је испао врло лепо и свечано. Концерат је даван у красној светосавској дворани црквене општине панчевачке. Концерат био је јако посећен, као и сви дојакошњи духовни концерти, које од две три године амо приређује честито срп. црквено певачко друштво панчевачко. На концерту су певане одабране

црквене побожно-религиозне песме, које је опробано певачко друштво панчевачко под својим коровођом *М. Топаловићем* особито дивно отпевало. Певале су се композиције црквених песама од Бортњанског, Чајковског, Лвова, Давидова и Топаловића. На молбу певачког друштва говорио је на том концерту г. *А. Хрцић* секретар „Матице Српске.“ Говор његов о *васпитању женске деце у нас* примљен је са особитим задовољством.

— (Патронат српске велике гимназије новосадске) држао је у уторак 3. (15.) децембра своју редовну седницу под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија, а у присутности чланова: проте М. Ђирића, дра Ст. Павловића, Ђ. Вукичевића и белешника Сергија Шакрака-Нинића. Од расправљених предмета помињемо: Досадашњи привр. катихета гимназијски Младен Миловановић постављен је за сталног гимн. катихету. Патронат ће умолити Његову Светост, да именује комисију за полагање стручног катихетског испита, те ће се поменути гимн. катихета упутити, да пред том комисијом стручан катихетски испит полага — па ако га с успехом положи, изједначиће му се положај и плата са положајем и платом осталих редовних гимн. професора. — У погледу читанке Јована Живановића за средње школе, коју је министарство забранило, на основу стручног мишљења професорске колегије патронат ће се обратити министарству представком: да те читанке не забације, јер нема ничега у њој, што би било у непатриотичном духу писано. — До-

звољено је гимн. ученицима, да у два часа недељно под руководством проф. Тихомира Остојића уче осмогласно црквено појање као необлигатан предмет. — Патронат је приметио, да професорска колегија и гимн. управа доста олако поступа при закључивању: којима ће се ученицима опростити школарина, јер предлаже, да се опрости школарина онима, који би ју врло лако могли платити. За то је поверено једном члану патроната, да подробније испита и оцени: којима ће се ученицима школарина опростити. — Професорска колегија поднела је гимн. патронату на Саборски Одбор управљену представку ради исплате задржане професорске плате. Пошто је Саборски Одбор у томе предмету већ једном мериторно решавао, представка ће се повратити колегији, са упутством, да ју боље устроји — и са саветом: да ју на сам Сабор управи.

— (Нови крижевачки бискуп Јулије Дрохобецки.) Његово Величанство благоизволело је превишњим решењем од 19. новембра о. г. свећеника грчко-католичке (унијатске) бискупије мункачке, приседника духовнога стола и управитеља препарандије у Унгвару, *Јулија Дрохобецкога*, премилостиво именовати *бискупом* грчко-католичке бискупије крижевачке. Овај новоименовани владика унијатски рођен је године 1853. у месту Гањи у мармарошкој жупанији, где му је отац био унијатски парох. Дрохобецки је рођени Русин (Рушњак) и врло образован човек. Радио је и на књижевном пољу.

— (Добротвору Илији Коларцу) и жени му *Синђелији* одржан је у Београду 6. октобра о. г. *годишњи помен*. Велики добротвор српски пок. Илија Коларац, осим што је за живота свога 17 година издавао годишње по 100 дуката награде за добра књижевна дела, још је након смрти своје оставио 10.000 дуката за потпомагање књижевности и 50 000 дуката за српско свеучилиште. Коларац је умро 1878 г. у Београду. Он је сам 1861 г. саставио одбор од седам лица, који ће руковати књижевним му фондом. На тај одбор држи му увек годишњи помен 6. октобра као на дан кад је преминуо. На томе помену износи се извештај књижевног одбора као и извештај о стању фонда књижевног и свеучилишног. Нека је вечна успомена великом добротвору народном!

— († Јулијана Јове Д. Јовановића) народна добротворка, преминула је у *Земуну* почетком

месеца октобра о. г. Она је више пута давала за живота свога велике дарове (који износе преко 4000 фор.) српској православној *црквеној општини* земунској, па је и на самрти завештала истој општини 2000 фор. *на цркву* а 1500 фор. да се земунској сиротињи даје зимњи огрев. Осим других добротворстава завештала је и 100 фор. српском учитељском конвикту у Н. Саду. На погребу јој говорили су надгробну реч г. прота земунски Јефта Вукадиновић и учитељ тамошњи г. Вељко Петровић. Нека је покој души врлој добротворци!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— Зборник црквених духовних песама на Божић са тропарима Христових, Богородичних и заповедних св титељских празника. За ученике свечаре и свакога. Српски у стихове сложио *Иван М. Поповић*. У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића 1892. — 8 па, стр. 32. — Цена 10 новчића. — Млади и вредни наш песник посветио је ово делце своје успомени својих покојних родитеља и сестара. — Књижица ова леп је *божићни дар* деци и одраслима, те ће многим разјаснити лепе стихире божићне и тропаре наше, а то је потребно нашој младежи, особито у данашње време, где се црквенословенски тако мало учи и разумева. Црквене песме и тропари у овој књижици преведене су са црквенословенског у народном десетерцу стиху лепим и четим језиком српским, те се лако читају и разумевају. Божићне песме биле су већ од чести штампане у „Шкољском Листу“, а тропари у „Српском Сиону.“ Ова књижица црквених песама на српском језику, нека је топло препоручена православним Србима.

ПОЗИВ НА ПРИЛАГАЊЕ ЗА ПОДИЗАЊЕ СПОМЕНИКА ИСИДОРУ СТОЈКОВИЋУ.

Жива успомена на врлог покојника *Исидора Стојковића*, по Српство заслуге пуног бившег професора на учитељској школи у Сомбору; љубави пуна оданост и позив са свих страна, где његови благодарни ученици, прожматим од покојника у аманет наслеђеним духом чиста родољубља, делају на пољу народне просвете: побудило је његове бивше ученике и поштова-

теље у Сомбору, да образују одбор у сврху купљења прилога за подизање споменика, као видљивог знака оне оданости, поштовања и благодарности, које према неуморном раднику, врлом родољубу а сада упокојеном свом бившем наставнику, односно поштоваоцу осећа до двадесет учитељских и учитељичких нараштаја.

Да би споменик што достојнији био великих заслуга милог учитеља и да би престављао вернију слику оног поштовања, које осећамо и којим дугујемо незаборављеној успомени драгог нам покојника, то потписани у име одбора позивамо све бивше његове ученике — учитеље и учитељице, да по могућству свом прилоге на ову одиста племениту цел, давши тиме видљиви знак оних нежнијих осећаја, који их везују за успомену свог некадашњег духовног оца, но уједно се умољавају, да позову на прилагање и остале поштоватеље покојникове. Одбор ће путем јавних гласила издати признанице прилагачима о приложеном свотама.

Да би се пак споменик могао подићи на годишњи дан пресељења у вечност милог покојника, то одбор моли све штоване прилагаче, да се пожуре са прилозима и исте најдуже до половине месеца фебруара године 1892 пошљу, како би се почетком месеца марта исте године споменик могао ставити на кућу вечног борављења његовог.

Прилози се шаљу на председника одбора. Из седнице одбора држане у Сомбору 24. новембра 1891. г.

Перовођа :

Жарко Поповић с. р.,
катихета на в. д. школи.

Председник :

Милан Стојшић с. р.,
професор учит. школе.

Благајник :

Милош Коњовић с. р.
учитељ основ. школе.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

„ЗБИРКА ПЕДАГОШКИХ РАДОВА“

ПРВА КЊИГА.

У овој књизи биће прештампане три моје педагошке расправе, на име : *I. Змај-Јован Јовановић, као педагог; II. О управи и надзору школском; III. Може ли школа бити без телесне казне?* Ово су управо три покушаја, намењена, да буду као прилози за што успешније решење питања, о којима ваља озбиљно премишљати.

I. Историја васпитања представља код нас још веома необрађено земљиште. Поред осталог, колико је красна и драгоцен градива за педагошко проучавање наших одношаја у списима оних врних књижевника, који се не баве специјално педагогијом. А да се све ово испита,

прибере и како ваља оцени, од великог је значаја по успешни развој педагошке знаности у нас. У ту сврху покушао сам првим чланком да прикажем у педагошкој светлости нашег најгенијалнијег данашњег песника. — II. Питање, ко да управља и надзирава народне школе, од великог је замахаја по интензивни напредак ове просветне установе. На жалост, можда се само још код нас сумња у ту неопориву истину, да зналачки и са правим успехом могу надзирати народну школу само они људи, који су рачили у школи за школу. У другом чланку покушао сам дакле да докажем, како народна школа може поволно да напредује искључиво под управом и надзором теориски и праксички стручно образованих људи. — III. На стару, па и нову школу често се диже повика, да се при настави служи окрутним сред твима. Будимо искрени, па признајмо, да су по некад овакови приговори оправдани. Ако је истина, да су народни учитељи пијонири хуманости, онда доследност захтева, да се у свеме племенитом раду и служе само хуманим средствима. А да се багина, шиб, фиргаз и т. д. не могу конзеквентно уврести међу хумана средства, то је — бар моје најдубље осведочење. Сврха је дакле треће моје расправе та, да докаже, како је телесна казна недостојна данашње школе, тим пре, што се уз добру вољу и озбиљну студију збиља може бити без ње.

Ја рекох, да су ово само тек покушаји. Но да су ми ови покушаји пошли за руком, верујем зато, што је књижевно друштво „Матица Српска“, наградом увенчала и у своме „Летопису“ штампала све ове три расправе. Пријатељи, који ме од дуже времена подстичу да издам у засебној књизи ове радове, наводе за разлог, како је „Летопис“ у учитељским круговима сарамерно доста слабо распрострањен. А за једну од ових расправа изражена је жеља и у јавној штампи, да би је ваљало засебно штампати. Имајући на уму наше књижевне прилике, дуго сам се ломио, премишљајући, да ли да се на овакав посао одважим, или не. У мени је преовладало то уверење, да ћу помоћу учитељства и пријатеља народног образовања ипак моћи савладати трошкове око овог подухвата. У ово верујем тим пре, што су сви ови радови намењени лепшем угледу оних поборника, који се с пожртвовањем боре за умни и душевни препород свога народа.

Књига ће изнети око 10 штампаних табака на финој хартији у формату „Новог Васпитача“. Цена по комаду је 80 нов. За Србију комад стаје 2 динара. Ко скупи осам претплатника, добија једну књигу бесплатно. Књига је у штампи, а биће разаслана до божића, најдаље до нове године. II етилату ваља што пре послати на адресу :

Мита Нешковић,

кр. жуп. школски надзорник.

Беловар. (Хрватска)

НАЈНОВИЈА ИЗДАЊА КАО БОЖИЋНИ ДАРОВИ

ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРНИЦЕ И ШТАМПАРИЈЕ А. ПАЈЕВИЋА

У НОВОМЕ САДУ

сад су баш угледала света, и нека су што топлије препоручена срп. читалачкој публици.

КУЋАРСТВО.

ЗА ШКОЛУ И НАРОД
НАПИСАЛА **МИЛЕВА СИМИЋА.**
учитељица више девојачке школе.
Одобрено од народног црквено-школног савета.
Цена 70 новчића.

ШТО ТИ ЈЕ МАТИ!

ПРИШОВЕТКА ЗА ДЕЦУ
написао **ФРАЊА ХОФМАН**
превео
Јован Грчић.
(Са сликама.)
ЦЕНА 40 НОВЧИЋА.

МУВА. — СЛАВУЈ. — РУМЕНЕ И БЕЛЕ РУЖЕ.

ТРИ ПРИШОВЕТКЕ
ЖР. ШИМИЋА
За српчад превео **Јован Грчић.**
Цена 30 новч.

ПЕТКО ЦИГАНИН

ПРИЧА **Ф. ХОФМАНА**
Превео **Светозар Влашкалић,** гимназијета.
Цена 50 новч.

ДВЕ НОВЕ МУЗИКАЛИЈЕ.

СРПСКИ ЗВУЦИ
НАРОДНЕ ПЕСМЕ И ИГРЕ
ЗА КЛАВИР УДЕСИО
Проф. **Тихомир Остојић.**
— * ЦЕНА 80 НОВЧ. * —

ЗБИРКА СРП. НАРОД. УМОТВОРИНА
ИЗ ГОРЊЕ КРАЈИНЕ
КЊИГА I.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

СЛИЈЕНЦА **РАДЕ РАПАЈИЋА**
вјерно побиљежио и за штампу приредио
Манојло Кордунаш.
Цена 80 новчића.

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ ДУХОВНИХ ПЕСАМА НА БОЖИЋ
СА ТРОПАРИМА
ХРИСТОВИХ, БОГОРОДИЧНИХ И ЗАПОВЕДНИХ
СВЕТИТЕЉСКИХ ПРАЗНИКА
ЗА УЧЕНИКЕ, СВЕЧАЊЕ И СВАКОГА
српски у стихове сложио
Јован М. Поповић.
Цена 10 новч.

НАУКА

О ЧУВАЊУ ЗДРАВЉА И СПАСАВАЊУ ЖИВОТА
ЗА УПОТРЕБУ НАРОДНИХ ШКОЛА
написао **ДР Л. СЕЛ**
превео **Стеван В. Поповић,**
епарх. школ. референт
Ово је дело наградило краљ угар. министарство
богочести и просвете.
Цена 20 новч.

ВЕСЕЛА ЈЕ СРБАДИЈА
ПАРАФРАЗА ЗА ГЛАСОВИР
од **Х. Доубека,**
— * ЦЕНА 90 НОВЧ. * —

Ко на више поручи ових књига дајемо 20--25% рабат према количини наручбине,
а дајемо и у комисију ове књиге познатим нашим растуривачима књига.

Наручбине ваља упућивати
Издавачкој књижарници и штампарији А. ПАЈЕВИЋА у Н. Сад.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

❁ Још се може добити ❁

„ОРАО“

велики илустровани календар за преступну 1892. годину

УЗ САРАДЊУ СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА УРЕЂУЈЕ

Стеван В. Поповић.

Година осамнаеста.

Цена 50 новч. или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати

издавачкој књижарници и штампарији

А. Пајевића у Н. Сад.

❁ Тако исто може се добити ❁

„ЦАРИЋ“

мали календар са слиама за преступну 1892. годину.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добијају за готов новац комад по 12 новч.

ОГЛАСИ.

148

ЕДИКТ.

3—3

Услед молбе Светолика Сујића из Гргуреваца, да би од супруге своје Анђелије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анђелија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине, подисаној Конзисторији или сама лично представе, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловци* 22. октобра (3. новембра) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. 1570. ex. 1891.

Е. К. 584.

СТЕЧАЈ.

153

На парохију војнићку, протопоцију Будачку, овијем се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријавама до половине Јануара 1892

Из сједнице Епархијске конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Дец.) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Бр. 1576. ex. 1891.

Е. К. 598.

ЕДИКТ.

154

1—3

Стамена, жена Петра Вукелића, к. бр. 40. из Јање Горе, пар хије и опћине Плашчанске, котара огулинскога, жупаније Модрушко-Ријечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила, и у свијет отишла, позивље се овијем, да се, у року од три мјесеца, или писмено, или главом овој Конзисторији пријави; иначе ће се и без ње у бракоразводној парници, коју је, против ње, супруг јој Петар подигао, по закону даље поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Децембра) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Е. бр. 749 ex. 1891.

К. 572.

СТЕЧАЈ.

152

1—3

Расписује се стечај на парох. место II. класе у Вел. Кикини с тим, да има изабрани до 2. (14.) нов. 1892. год. удовици пов. јереја Спиридова Веселиновића половину свију парох. прихода издавати.

Компетенти имају своје уредно инструирани молбенице до 20. јануара 1892. год. потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891 г.

Епарх. конзисторија Темишварска.

Е. бр. 770 ex. 1891.

К. 588.

СТЕЧАЈ

151

1—3

Ради попуњења парох. места у Нађфали.

Компетенти имају своје добро инструирани молбенице до 20. јануара 1892. год. подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

Е. бр. 794 ex. 1891.

К. 575.

СТЕЧАЈ.

150

1—3

Ради попуњења парох. места у Кумани овијем се стечај расписује, с том примедбом, да се у месту налази капелан, који као такав 11 година служи.

Компетенти имају своје уредно инструирани молбенице до 20. јануара 1892. године подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

ЕДИКТ.

3—3

Услед молбе Живана Гајића из Голубинаца, да би од супруге своје Марије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Марија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторијалне у *Карловци* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. 1347. ex 1891.

Е. К. 543.

ЕДИКТ.

146

3—3

Овим се позива Сава Раствовац, супруга Петра Раствоваца, из Љесковца, општине Раковица, котара Служ, жупаније Модрушко-ријечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила и у свијет отишла, да се, у року од 90 (деведесет) дана, или писмено, или лично овој конзисторији пријави, пошто ће се иначе у бракоразводној парници, коју је против ње супруг њезин Петар подигао, и без ње, а против ње, даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 7. (19) новембра 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

ЕДИКТ.

3—3

Услед молбе Радована Томића из Нових Бановаца, да би од супруге своје Анке, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анка, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловци* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

„Српски Сион“ излази сваке недеље н. великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новчића.

**ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА
АТЕЉЕ ЗА ВЕШТАЧКО СЛИКАЊЕ**

У НОВОМ САДУ,
лебарска улица бр. 6.

Прима налоге који у ову струку спадају, извађа прецизно портрета по фотографији и природном оригиналу. Израђује црквена сликања како св. икона за темпло, тако и икона за црквене барјаке и извршује бојадисање црквених платва по најбољем укусу. У истој радњи постоји одељење за израду: фирми, шилтова и грбова.

Пошто сам за ове послове прикупио академски изражене сваге прве врсте, то сам у стању све налоге на највеће задовољство извршити. Умереном, на најјевтинијом ценом обављам послове, те моје ће подухе бити свима круговима приступачно.

С вештовањем

150

2—

Јован Рехницер.

**А. Пајевића
КЊИЖАРНИЦА**

и трговина са сликама,

музикалијама, хартијом и писаћим прибором

у Новоме Саду

у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стовариште свију горепомнутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стовариште разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину извршава брзо, тачно и савесно, а све најумеренијом ценом. Прима наручбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разапиље поштом уредно.

Претплата и огласи шаљу се издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића у дунавској улици, а рукописи уреднику Сави Пештровићу у Нови Сад.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.